

УДК 811.161.2'42'373.23:821.161.2.09 (092)

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-213-17>**«В ІМЕНІ – ПОЧАТОК І КІНЕЦЬ»:
АНТРОПОНІМІКОН ПРОЗИ МАРІЇ МАТІОС****«THE BEGINNING AND THE END ARE IN THE NAME»:
THE ANTHROPONYMICON OF MARIA MATIOS'S PROSE****Стецик М. С.,****orcid.org/0000-0001-7161-0621***кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри української мови**Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка***Стецик А. В.,****orcid.org/0009-0000-8003-4718***студентка кафедри радіомовлення і телебачення**Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті різногранно й комплексно проаналізовано структурно-семантичні особливості та асоціативно-символічний потенціал пропріальної лексики в прозових дискурсах Марії Матіос; з'ясовано власне лінгвальну, етноментальну та соціокультурну специфіку індивідуального художнього антропонімікону як особливого мислеобразного й аксіологічного феномену.

Художній антропонімікон прози відрефлексовано як мовленнєво найбільш чутливий, релевантний та інформативний сегмент осягнення світу крізь призму імен. Зазначено, що поліаспектні лінгвопоетичні студії антропономенів інспірують глибинну рецепцію, інтерпретацію та усвідомлення імплікованих сенсів; пропріальні лексеми функціонують не лише як власне лінгвальні одиниці, а передовсім як «живі клітини», що породжують «згустки» лінгвофеноменів архетипного, етноментального, соціокультурного, аксіологічного та асоціативного плану. Зазначено, що більшість персонажів писані з натури, тому авторка мусила завуальовувати оповідь іншими, але концептуально близькими іменами, прізвищами, прізвиськами. Постульовано, що Марія Матіос прискіплива й вимоглива у доборі імен (власне імен, прізвищ, імен по батькові, прізвиськ, псевдонімів, андронімів) персонажів, а це інспірує потребу нешаблонного осмислення художнього задуму письменниці та специфіки втілення авторських наративних стратегій, рівно ж аксіологічно-концептуальних інтенцій, лаконізованих в імені та його вагомих формантах. Зроблено узагальнення, що антропонімікон прози Марії Матіос засвідчує авторську прискіпливість у доборі промовистих та органічних і в мікро-, і в макроконтекстах пропріальних лексем, які слугують експлікантами здебільшого регіональної антропономіації, ментально-психологічних особливостей персонажів, цементують подієвий каркас, виступають історичними, аксіологічними, етнокультурними маркерами та релевантними інтенційними асоціатами.

Ключові слова: художня ономастика, антропонімікон, поетонім, мовотворчість, дискурс, символ, аксіологема.

The article analyses the structural and semantic features and associative and symbolic potential of proprietary vocabulary in Maria Matios's prose discourses in a multifaceted and comprehensive manner; it also reveals the linguistic, ethnomental and socio-cultural specificity of the individual artistic anthroponymicon as a special imaginary thought and axiological phenomenon. The fictional anthroponymicon of prose is reflected as the most sensitive, relevant, and informative segment of the linguistic comprehension of the world through the prism of names. It is noted that the diverse linguopoetic studies of anthroponyms inspire a deep reception, interpretation and awareness of the implicit meanings; proprietary lexemes function not only as linguistic units, but also primarily as «living cells» that generate «clots» of linguistic phenomena of archetypal, ethnomental, socio-cultural, axiological and associative plan. It is stated that most of the characters are based on reality, so the author had to disguise the narrative with other, but conceptually close names, surnames, and nicknames. It is suggested that Maria Matios is meticulous and demanding in the selection of names (proper names, surnames, patronymics, nicknames, pseudonyms, andronyms) of characters, which inspires the need for an unconventional comprehension of the writer's literary intention and the embodiment of the author's narrative strategies, as well as axiological and conceptual intentions,

which are concisely expressed in the name and its significant formants. It is generalised that the anthroponymicon of Maria Matios's prose testifies to the author's proficiency in the selection of capacious, semantically deep and organic proprietary lexemes in both micro and macro contexts, which serve as explicants of regional anthroponyms, mental and psychological characteristics of the characters, cement the event frame, act as historical, axiological, ethnocultural markers and relevant intentional associations.

Key words: fictional onomastics, anthroponyms, poetonym, language, discourse, symbol, axiologeme.

Постановка проблеми. Марія Матіос – знана й унікально обдарована українська письменниця, творчість якої репрезентує органічний синкретизм традиції та новаторства в сучасній українській прозі. Її мовостиль самобутній, експресивний, націєцентричний у своїх терпких сокровенно-чутливих виявах, а неповторний прозовий дискурс органічно вписується в новітній історико-літературний, загальнокультурний та етноментальний контексти, розширюючи читацькі обрії про шляхи розвитку української лінгвосвідомості зламу ХХ – ХХІ ст. крізь призму трагічних історичних викликів та цивілізаційних зрушень. Своєрідними атрибутами колоритного ідіостилю Марії Матіос (у найтонших вимірах органічної народної етики й естетики та ментальної зумовленості слова й мислеобразу) є доглибинне занурення в різночасові екзистенційні виміри, майстерне підсвічування художньої нарації гуцульським мовомисленнєвим та історико-культурним шармом, насичення багатством буковинської говірки, рівно ж автентичними ритуально-містичними пасажами, таїною одвічних дилем: «любові/ненависті, гріха/спокути, життя/смерті» і життя... після смерті (коли втрачаєш найдорожче й не бачиш сенсу жити); рефлексіями над горем – втратами – болем, які пережив український народ, головно Галичина й Буковина, у лихоліття Першої світової, війни, у повоєнні роки після приходу «визволителів» і відчайдушно-смертельного спротиву їм, зрештою, переживає і сьогодні, коли над Україною вже четвертий рік «ошкірюється» (Борис Гуменюк) Велика й страшна війна. Війна за право бути! Її книги прози (а таких уже чи не півтора десятка) – це «удар і виклик», це пересторога, це шанс вистояти й перемогти. Навіть тоді, коли «Серце навпіл» ...

У перші дні цинічного, але цілком очікуваного великого вторгнення письменниця в підвалі київського бомбосховища на Лівому березі, немов антична Кассандра, зазначила: «Ми навіть не здогадуємось, які поклади людської величі й ницості закладені в надрах не такої й далекої нашої історії. А після потрясінь останнього десятиріччя не знати, коли стане сили ще раз зазирнути на дно давнішого українського пекла, бо за ним вишкіряється пекло свіжіше...» [1, с. 10].

А чи можна визначити місце письменника в історико-літературному процесі, у культурному часопросторі, якщо оминати увагою мовну стихію? Не треба переконувати, що мовостиль Марії Матіос запаморочливо цікавий та захопливий у всіх його виявах (лінгвохудожніх експлікаціях та конкретних мислеобразних експлікантах), і все ж ми обрали об'єктом дослідницької уваги художній антропонімікон як найбільш мовленнєво чутливий, релевантний та інформативний сегмент осягнення світу крізь призму імен. Б. Гриценко зазначає, що «мірилом висоти» письменницької майстерності є прискіпливий вибір «власних назв та їхній органічний зв'язок із цілісністю художнього твору» [2, с. 93]. Прозова мовотворчість Марії Матіос на рівні віртуозного занурення в різнопланову, різнотипну та різновидову стихію імені насправду унікальна. Скажімо, у романі-панорамі «Букова Земля» онімні сигнали нараховують тисячі слововживань. Якщо точно, то, зауважує письменниця в інтерв'ю редакторці львівської газети «Високий замок» Г. Гузьо, на 927 сторінках тексту – понад 500 антропонімів та більше ніж 600 топонімів [3, с. 6]. Це й зумовило **актуальність** статті, рівно ж її новизну, позаяк уперше антропонімікон прози Марії Матіос відрефлексовано на матеріалі більшості прозових текстів, а також (спорадично) «Букової Землі».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Марії Матіос завжди перебувала на вістрі дослідницьких зацікавлень. Літературні критики, інтерпретатори, мовознавці аналізують тексти в тематично-проблемному, жанрово-стильовому, мислеобразному вимірі. 2009 року

побачила світ монографія Г. Насмінчук «Стильове розмаїття прози Марії Матіос». Специфіку прози з позицій історії літератури відрефлексовано в кандидатській дисертації Г. Павлишин «Дискурс прози Марії Матіос» та низці її статей. І. Набитович предметом своєї дослідницької уваги обрав **сакрум** (розділ монографії та статті). Онімikon сакрального макропоря спорадично потрапляв у дослідницький фокус М. Стечик та Л. Баранської. Р. Харчук відрефлексувала прозу Марії Матіос в контексті сучасного постмодерного дискурсу. Д. Павличко, Є. Баран, С. Жила, Я. Голобородько, С. Сипливець, Б. Червак, І. Ведмідь, Я. Цимбал, Л. Марчук, С. Шабат-Савка інтерпретують різні аспекти прозової мовотворчості мисткині. До проблеми специфіки художнього мовлення Марії Матіос зверталися і дрогобицькі дослідники Н. Жмурко і М. Яким (досліджували ендемізми в повісті «Солодка Даруся») та Р. Міджин. Певною дослідницькою віхою в осягненні художніх онімів Марії Матіос можна вважати вичерпну статтю відомого ономаста В. Котович «Літературно-художні оніми у збірці Марії Матіос «Жіночий аркан у саду нетерпіння». Поетоніми мисткині розглянуто як вагомні елементи індивідуально-авторської картини світу; особливу увагу авторка зосереджує на тих номінаціях, що мають символічний сенс [5]. Використовуємо в статті безпосередні спостереження над онімиконом Марії Матіос авторства З. Бакум [6], Н. Бербер [7], Р. Яцків [8].

Оніми – це не якісь особливі слова, а слова в особливій функції. Потрапляючи в силове поле художніх текстів та контекстів, оніми трансформуються в поетоніми. Проблеми накреслення загальних принципів і методів різногранного осмислення онімів присвятили свої знакові різноформатні студії такі відомі мовознавці, як О. Білецький, Л. Белей, Д. Бучко, В. Горпинич, В. Калінкін, Ю. Карпенко, О. Карпенко, В. Котович, Л. Кравченко, З. Купчинська, В. Лучик, Л. Масенко, Є. Отін, М. Торчинський, П. Чучка та інші ономасти. У статті покликуємося на засадничі ономастичні постулати згаданих науковців. На позначення специфічного феномену, яким є власна назва в художньому дискурсі, у сучасній ономастиці найбільш актуальним та поширеним є термін **поетонім**, тобто назва в художньому тексті, що виконує, окрім номінативної, характеристичну, стильову та вагому ідейно-аксіологічну функцію. «Усяка власна назва в художньому творі є акт і результат не тільки тим або іншим чином пережитої автором дійсності, але й сприйнятої читачем авторської рефлексії» [9, с. 11]. Уведення в текст конкретного оніма інспіроване потребою порозумітися з читачем, бути переконливим саме в іменах – історичних та художніх.

Мета статті полягає в тому, щоб різногранно й комплексно проаналізувати структурно-семантичні особливості та асоціативно-символічний потенціал пропріальної лексики в прозових дискурсах Марії Матіос, з'ясувати власне лінгвальну, етноментальну та соціокультурну специфіку індивідуального художнього антропонімікону як особливого мислеобразного й аксіологічного сегменту прози письменниці.

Виклад основного матеріалу. Мовостиль Марії Матіос цікавий та довершений у всіх його художньомовних експлікаціях, а художній антропонімікон постає як мовленнєво найбільш чутливий, релевантний та інформативний сегмент осягнення світу крізь призму різнотипних імен. Різногранні лінгвопоетичні студії над онімним простором художнього тексту (чи корпусу текстів) інспірують глибинну рецепцію, інтерпретацію та усвідомлення імплікованих сенсів. Пропріальні лексеми в художньому тексті функціонують не лише як власне лінгвальні одиниці, це передовсім «живі клітини», що породжують «згустки» лінгвофеноменів архетипного, етноментального, соціокультурного, аксіологічного та асоціативного плану. Розлогі антропонімні масиви виявляють спосіб художнього мовомислення письменниці, здатність вихопити з-поміж багатьох імен саме те, що релевантно й містко лаконізує вагомий дискурсивний концепт. Відповідно маркована прономінальна лексика творить неповторну й рідкісну для здебільшого карнавального постмодерного письма етноментальну та сакральну ауру й цементує історичний текстовий каркас.

«Солодка Даруся», «Нація. Одкровення», «Москалиця», «Мама Маріца – дружина Христофора Колумба», «Майже ніколи не навпаки», «Армагедон уже відбувся», «Мама Маріца – дру-

жина Христофора Колумба» «Щоденник страченої», «Юр'яна і Довгопол», «Містер і місіс Ю-ко в країні укрів», «Черевички Божої Матері», «Букова Земля», «Мами», «Нація. Серце навпіл», «Жінці можна довіряти» – насправду казалиське джерело історії питомого українського (і не лише) онімікону (антропонімів, топонімів, ойконімів, хоронімів, агіонімів, геортонімів), що імплікують унікальну етноментальну інформацію, аксіологічні пріоритети, калейдоскопічність процесів індивідуальної номінації, енциклопедизм авторського мовомислення, художню майстерність письменниці в освоєнні багатючих покладів онімної лексики, головню в прозових текстах історичного спрямування. Марія Матіос прискіплива й вимоглива у виборі імен (власне імен, прізвищ, імен по батькові, прізвиськ, псевдонімів) персонажів, що інспірує потребу нешаблонного осмислення авторського художнього задуму та втілення наративних стратегій, рівню ж аксіологічно-концептуальних інтенцій, лаконізованих в імені та його вагомим формантах. До слова, в анотації роману «Букова Земля» наголошено, що окремим персонажем є «колотитна мова з її неповторною лексичною розкішню і гуцульським чаром-шармом» [10, с. 928]; звісно ж, і її органічний сегмент – розлогий, що сягає, як уже зазначено, тисячі найменувань, ономастикон: історії і долі не безіменні, навіть якщо ті імена стирали, розстрілювали, ув'язнювали, випалювали, підривали, розвівали за вітром. Про вагу імені в художньому тексті свідчить і той факт, що в «Буковій «Землі» (сама назва епічного полотна – історичний хоронім) й обидві книги, й менші одиниці текстової сегментації містять оніми. Скажімо, у першій книзі є такі розділи та підрозділи: **Ельза Вагнер**. Німеччина. Баварія. Катарінендорф; **Барон Александер фон Василько Серетський**. Буковина. Берегомет над Серетом; **Дарій Берегівчук** (1868 р.н.). Хутір Сірук – село Селятин – гора Кирлибаба – Чернівці; **Федора** (1903 р.н.) і **Петро** (1880 – 1948 рр) **Вівчарі**. **Бетті Рознер** – «Йо-йо». У другій книзі фіксуємо такі цікаві онімні номінації: **Петрусько-німець** (1930 р.н.); **Майор Дроздов** (1911р.н.). Операція «**Мотря**» в «бочці». В епілозі – «**Петро Шарабуряк- «Хунта»** (1976 р.н.)». Україна. Донбас. Станиця Луганська. У присвяті роману зазначено: «**Пам'яті Гафії, Власія, Василини, Онуфрія, Василя, Івана, Федора, Михайла, Юрія, Семена, Марії, Зінаїди, Анни, Параски МАТІОСІВ**».

У прозі Марії Матіос загалом домінують загальноновживані власні назви, але трапляються й рідкісні (особливо імена та їхні розмовні варіанти), подибуємо архаїчні й інонаціональні антропоніми й антропонімні комплекси із зазначенням титулів та родових й ойконімних конкретизаторів, приміром – **баронеса Катінка фон Флондор-Василько Серетська**; чимало й андронімів, прізвиськ (серед них багато вельми оригінальних та дотепних), псевдонімів, окремий сегмент – сатирично-політичні антропоніми («Містер і місіс Ю-ко в країні укрів»). Серед загальноновживаних власних назв таки домінують прізвища – спадкова офіційна назва, родова номінація особи, яка разом з особистим ім'ям індивідуалізує людину [11, с. 155]. В основі прізвищевих назв, які фіксуємо в прозі М. Матіос, зазвичай покладено імена (відантропонімні), рослини (відфітонімні), тварини (відзоонімні), ремесла, професії, особливості рельєфу, географічні показники (відтопонімні чи відойконімні), риси або ж вади характеру (характерологічні), фізичні якості: *Клим, Северин, Яків'юк, Онуфрійчук, Рибачук, Калинич, Ілащук, Максим'юк, Вакулюк, Василящук, Крильчук, Борсук, Данищук, Дячук, Паленюк, Процик, Полотнюк, Шандра, Маїталер, Пилип'юк, Олексюк, Петрюк, Грицюк, Ковальчук, Берегівчук, Серетський, Цвичок, Дриняк, Притуляк, Вівчар, Федуняк, Чев'юк, Шкарб'юк та ін.* Власне антропонімними є прізвища *Клим, Северин, Василько*: «*Катрінка, кілька місяців виношена в зубах непорочних сільських молодниць, як здобич у пащі яструба, а по всьому – очищена та висповідана в церкві, довго не думала й ради ні в кого не питала, а тільки найперше охрестила дівчинку... Севериною. Нібито прямо вказуючи на фамілію її батька. А що дитина мала таке саме прізвище, як і Петро, син Івана Северина, то дивуватися було нічого: половина Панської Долини носила прізвище Северин, а половина – Полотнюк*» [12, с. 6].

Похідними від повних чоловічих (здебільшого) християнських імен є прізвища *Яків'юк* (від Яків), *Онуфрійчук* (від Онуфрій), *Калинич* (від Калина), *Ілащук* (від Ілля чи Ілько), *Максим'юк*

(від Максим), *Вакулюк* (від Вакула), *Пилип'юк* (від Пилип), *Олексюк* (від Олексій, Олекса), *Панасюк* (від Панас), *Петрюк* (від Петро), *Грицюк* (від Гриць), *Данищук* (від Данило). Трапляються й відмотронімні прізвища (*Варварчук*). Загалом в ономапросторі М. Матіос переважають таки питомі українські прізвища, про що свідчать афіксальні форманти (суфікси) *-ук, -юк, -як, -ик, -ок, -ич, -енко*, головню – гуцульські та буковинські. Подибуємо й колоритні прізвищеві номінації, як-от: *Цвичок, Копайдерев, Шарабуряк, Притуляк*: «...ПРИСТАВ був до солодкої Дарусі жити **Іван Цвичок** – чудний та дурнуватий, як вважали в селі, чоловік – зайда» [13, с. 113]; «– ЧУЄТЕ, **ВАРВАРЧУЧКО**, не переказував ніхто ніякої вістки від **Івана?** – з самого ранечка кричить почерез паркан Оксена **Притулячка**» [14, с. 62]; «**Степана свого Копайдерева** просто на вулиці стрінула» [10, с. 925]; «В мить прямого потрапляння ніхто з трьох живих не чекав смерті. Може, тільки буковинський доброволець **Петро Шарабуряк** на псевдо «Хунта»» [10, с. 927].

Окремі традиційні прізвища прозорої етимології увиразнюються контекстом чи підтекстом (тобто виступають імплікантами оригінальної рецепції тих чи тих суспільно-політичних явищ, містять аксіологічні семи, здебільшого оприявнюють негативні або ж неприйнятні риси характеру, явища, хоча є й позитивна філософська імплікація, зазвичай ідеться про не завжди коректну народну етимологію: *Волеяські* – родина священника, сам панотець проповідує смирення та упокорення волі Божій; *Полотнюки* – бліднуть, полотніють від страху перед новою – большевицькою – владою, страшенно бояться її, усвідомлюють смертельну небезпеку, яку вона несе; *Одайкін* – прибулий керівник колгоспу (віддає – **оддає** – все колгоспу, а може, собі бере?), прізвище російське, на це вказує суфікс **-ін** (ніхто з місцевих керівних посад не обіймав, їм «визволителі» не довіряли); *Угрин* – секретар (вугром в'ється, слизький, непевний, зрадливий; радше зазначене прізвище є відетнонімним утворенням: *угри* – *Угрин*); *Дідушенко* – представник МГБ, прізвище традиційне середньонадніпрянське із поширеним суфіксом **-енк-**, походить від давньої праслов'янської лексеми «дідух», але через жорстокість гуцули асоціюють його з дієсловами «душити, витискати»); *Довгопол* – зросійщений українець, очевидно, походить з козаків (прізвища-композиції характерні для центральних регіонів України). Те, що згадані персонажі є українцями, свідчать їхні мовні партії (усі етнічні росіяни розмовляють чужою мовою): «О-о-о, ти не бійся. Я відомицу, якщо доведеться, і за тебе, і за всіх твоїх **Довгополів**» [1, с. 339]. Про українськість прізвища свідчить і фонетична форма «довгопол», російською було б «долгопол». В етимології прізвищ *Татарин, Передрій, Різун, Стрельников, Скворечников, Дроздов, Воронін, Воронов* цілеспрямовано актуалізується достатньо прозора внутрішня форма, домінує негативна оцінність, що відповідно проєктує читацьку рецепцію. У повісті «Москалиця» є персонаж *майор Воронін*, кагебіст. Ми не знаємо його імені, і це також прикметно, оскільки серед росіян-завойовників була звичка звертатися один до одного на прізвище. З іншого боку, називання військового звання й прізвища без імені експлікує темпоральну сему: події відбуваються у воєнний та післявоєнний період (ідеться про Другу світову війну та прихід так званих «других руских» на буковинські землі). Маркером оніма виступає суфікс **-ін**, що інтенсифікує семи ‘чужий’, ‘російський’, а також етимон прізвища – орнітонім «ворон», у якому домінують негативні семантичні компоненти: ворон асоціюється з віщуванням біди, лиха, нещастя, найпаче смерті, зрештою, символізує смерть [15, с. 115]. **Вороніни, Воронови** – це не тільки уособлена жорстокість, безкомпромісність, це десятки тисяч закатованих, замордованих, підірваних у криївках (схронах), сотні тисяч вивезених у далекий холодний Сибір. Чи не тому в героїні повісті «Москалиця» леденіє кров, коли на її віддалене від людей і самотнє обійстя приходить уповноважений міжрайонного МГБ майор Воронін й наказує: «Тогда пусть выходит на улицу, а то у нейо слишком темно. Страшиновато даже. Только часы тикают» [12, с. 37].

Частина імен співзвучна нашому часу, відображає певні тенденції називання дітей того чи того десятиліття *Андрій, Славко, Іван, Артем, Микола, Юрко, Дмитро, Георгій, Віктор, Віта-*

лій, Вероніка, Зінаїда, Леонід, Ігор, Світлана, Ілона, Адам. Подекуди трапляються русифіковані форми українських імен (Вася, Віталя, Віталік, Віталка, Аннушка, Катя, Ігорьок, Марушка, Машика, Зінка, Анька, Стьопка): «За що сварилися брати **Михайло та Василь, Іванка** не знає» [16, с. 7]; «**Вася** служить у Горі. **Тарас** – у Бердичеві. **Ігор** – у Самарканді» [17, с. 27]; «... **брав Іван** Світланчину фотографію у шкільному фартушку ... і говорив із собою доньчиними словами, як говорять побожні люди до ікон словами молитви» [18, с. 62]; «**Славкові** політика лиш пошкодила» [19, с. 83]; «А ваш **Стьопка**, бабка, сльотят ваш **Стьопка**. Мягкосердечний. У войну не можна бити с мягким серцем» [10, с. 927].

Фаворитом з-поміж жіночих імен є найбільш шановане християнське **Марія** в найрізноманітніших дериваційних варіантах – **Маринька, Марічка, Марея, Маруська, Маріка, Марька, Марушка, Марійона, Маріца** [20, с. 158]: «**Маринька** – свята душа» [14, с. 31]; «Якщо **Іванова Маріка** вдосвіта відкриває браму дня – ніхто не вмер» [19, с. 173]; «Чуєте, **Марусько**, щось таке ся робить з нашими людьми у цьому світі» [13, с. 28]; «Ви, **Марійо**, у когось георгіні брали, що такі дуже веселі та пишні?» [13, с. 10].

Іван, Іванка, Йванка – частотне в Галичині та на Буковині ім'я, що запозичене з грецької мови й адаптоване на українському ґрунті. **Іван** (з давньоєврейського – «Божа благодать», «дар Богів» або «син Грому» [20]. Знаємо також, що **Іван** – найпопулярніше християнське ім'я. Упродовж тисячолітньої християнської традиції породило, за даними І. Трійняка, щонайменше 355 різнотипних варіантів [Докл. про це див.: 21, с. 51 – 53]. **Марія** Матіос свідомо обирає для своїх героїв це найпоширеніше слов'янське ім'я, своєрідно вводячи його в загальноукраїнську площину. Чоловічі антропоніми мають декілька варіантів (**Іван, Іванець, Іваньо, Іванцьо, Ваня**). У текстах «Москалиці» та «Черевичків Божої Матері» функціонує лише один (розмовний) варіант згаданого жіночого імені – **Іванка**: «І навіть бабця колись розказала, а **Іванка** до цоту, до останньої рісочки, запам'ятала лякливу історію братовбивства...» [16, с. 11]; «Тоді тато махнув на жінок рукою і пішов до іншого примівника – **Івана Припуляка**» [16, с. 27]; «Тоді, в **Іванцевій колибі**, чорна ревність і безпам'ятство роздерли Олексу – й спустили курок ненащищеної рушниці в білу хмарку, що обгортала **Чев'юка**» [14, с. 95].

Найпоширеніше з жіночих буковинських та гуцульських імен – **Василина**, що є похідним від чоловічого імені **Василь** (буквально означає «цар»). Дериватемні варіації колоритні й розмаїті. Вони є своєрідними онімними унікаліями, акцептуються як ендемізми (**Васюта, Васютка, Цютка**), вживаються майже в усіх творах письменниці. Рідкісні пестливі форми пояснюються в самому тексті: «Сам дивися: **Василинку** Федунякову бере якийсь бессараб'янин із буковинського боку» [19, с. 114]; «Але тоді ця сорочка була не на **Васюті** Калинич, а на комусь іншому... ну так!» [13, с. 141]; «**Цютка**. Тобто зменшене від **Васютка**» [14, с. 173]. Якщо **Василина** переважно позитивний персонаж, то її антипод – **Варвара** (чужа): «Солодка Даруся уже що поза Юрчихою заговорить, гріх на каліку грішити, **Варварко**» [13, с. 34].

Катрінка, у шляхетському буковинському варіанті **Катінка** (Катерина, Катря) – ім'я, успадковане з грецької мови, у перекладі означає *чиста* [20, с. 146]. Такою ж чистою, попри жорстоку наругу, бачимо в повісті **Катрінку**. Вона, сплюндрована москалями, не втратила своєї гідності, народила дівчинку й дала їй ім'я **Северина** (від прізвища хлопця, якого кохала і за якого збиралася заміж, але всі надії, як і не раз у нашій історії, перекреслили москалі). Збезчещена жінка жила важко, бідно, але гідно, тяжко працювала, не нарікала на долю. Семантичні компоненти 'чистота', 'чесність' неодноразово акцентовано в тексті повісті «Москалиця»: «Коли серед білої суботи **Катрінка** стала коло криниці в роздертій білій сорочці з густими бурими плямами крові по ній, то спершу вилила собі на голову відро води, навіть не повівши очима, чи хто із сусідів те бачить» [12, с. 6]; «Але нові черевики коштом Петрового тата зайвий раз підтверджували перед сільською громадою **Катрінчине** чесне дівування, а також її добру опінію в очах старого **Северина**. Решту грошей **Катрінка** поклала в хаті за образ святої **Катерини-Великомучениці** – своєї милостивої заступниці й покровительки» [12, с. 7].

Оними **Катрінка**, **Катінка** як один із варіантів імені **Катерина** фіксуємо лише у такій формі, а в ікононімі **Катерина-Великомучениця** засвідчено літературний варіант. До слова, свята **Катерина** найбільш шанована серед українців, сприймається як символ нелегкої жіночої долі. Шевченків вплив тут особливо відчутний.

Онімний демінутив **Даруся** подибуємо лише в знаменитій повісті. Пестливими формами називали дітей або дорослих лише в особливій інтимній ситуації. Сивокоса жінка, що в дитинстві перенесла страшну драму й онімела, назавжди залишилася дитиною у своєму сприйнятті світу, людей, оточення. Так через граматичний формант – суфікс-демінутив – письменниця актуалізує семи ‘чистота душі’, ‘розум серця’, ‘вразливість’, ‘інакшість’: *«Слабі на голову – то Божі люди»* [13, с. 21]; *«А ми що, не всі **Божі**? – розчаровано запитала **Даруся**. – Мама також часом буває слаба на голову, але ви, тату, ніколи не казали, що мама – Божя людина»* [13, с. 21]. В оповіданні «Юр’яна і Довгопол» знаходимо рідкісне в національному оніміконі жіноче ім’я **Юр’яна**, яке походить від чоловічого оніма **Юрій (Юр)**, що означає буквально «хлібороб» [20, с. 109 – 110]. **Юр’яна** серед односельців більше відома за прізвиськом та андронімом (**Соломон**, **Уласиха**). Прізвище Юр’яни – Джуряк, але воно в тексті майже не згадується, хоча є доволі промовистим: *«Та й ця **Уласиха**, що її **Соломоном** у селі називають, добра жінка»* [14, с. 70].

Антропонім **Михайло** постає у всьому інонаціональному (інтернаціональному) спектрі, залежно від того, до якого етносу належить персонаж (українець, єврей, румун, молдаванин): *Мойша* (євр.), *Михаймош*, *Мигай* (рум.), *Місько* (бук.). *«Бери, любчику **Мойшо**, два, а то й три міхи крупи... Тяжкі часи настають, **Міську**. Не бійся, **Мигаю**. **Михаймошо**, ішли би ви вечеряти»* [13, с. 153]. Фіксуємо в текстах і багато випадків уживання жіночого імені **Михайлина**, яке зараз є доволі рідкісним в українській онімній сфері: *«Може, й через дитину, через маму твою **Михайлину**. **Михайлина** твоя мама називається?»* [10, с. 925].

Окремі жіночі та чоловічі імена, рівно ж їхні регіональні варіанти, є рідковживаними (**Сидонія**, **Анничка**, **Амбросій**, **Уласій**, **Гаврило**, **Прокіп**, **Танасій**, **Хризонт**, **Маковій**, **Павлинка**, **Химка**, **Йордакій**, **Ананій**, **Федора**, **Августина**, **Павліна**, **Петруня**, **Одарка**, **Северина**, **Йоганка**, **Дуся**, **Гафія**, **Юр’яна**, **Калина**, **Амбросій**, **Параска**, **Ілашко**, **Фрозина**, **Паютка**, **Христофор**, **Фільо**, **Теофіля**, **Корнелія**, **Юстина**, **Мотронка**, **Оксентій**, **Калинка**, **Єлена**): *«**Амбросій**, прикривши обома долонями рот, забився за припічок, і тільки тонко хрипів ізвідти»* [14, с. 86]; *«– Де **Маковій** і **Хризонт**? Де **Танасій**? **Прокіп**? – підвів синове підборіддя»* [14, с. 86]; *«**Стефко** лютився, що **Аниця** – дівка дуже висока, а йому тичок для квасолі не треба, він жінки хоче – не жердки»* [16, с. 61]; *«А чого мене має купувати вуйна **Августина**?»* [16, с. 91].

У двох формах побутує чоловіче ім’я – **Василь**, **Васи**. Оними **Семен** та **Миколай (Микола)** також функціонують аналогічно – **Семен** і **Семе**, **Миколай** і **Коко**, **Нікі**; **Васи**, **Семе** і – поширені на Буковині усічені варіанти. У позиції апелятивів вони набувають особливої експресії: *«– **Семе**! Ти знаєш, що я так дивлюся на москалів, як босий на гадину! **Васи**! Я тебе не питаю, як ти дивишся на москалів. Я питаю, як Україна на них дивиться і що з Україною буде!!!»* [12, с. 44].

М. Матіос вишукано й художньо переконливо моделює традиційні номінації певного регіону, насичує тексти антропонімами, топонімами й хоронімами задля історичної достовірності зображуваного, оригінально, через колоритний ономастикон, закарбовує в слові культурну спадщину, актуалізує частково втрачений антропонімний пласт. До прикладу, письменниця актуалізує власне номінативну, експресивну та – головню – етнокультурну функцію андронімів, похідних від прізвищ та / чи чоловічих імен. Номінування жінки за чоловіком доволі поширене в мовній практиці українців. Згадаймо хоча б **Терпелиху** («Наталка Полтавка») І. Котляревського, **Іваниху** В. Стефаника (новела «Камінний хрест») чи **Бобренчиху** («Маруся Чурай») Ліни Костенко. До слова, мало хто може згадати їхні справжні імена (**Горпина**, **Катерина**, **Орихна**). Утворюються такі форми жіночих найменувань за допомогою суфіксів **-их-**, **-ин-**, **-овк-**, **-овк-**, **-ик-**, **-к-**. Загалом у дериваційній практиці зафіксовано понад десять афік-

сів. Андроніми, змодельовані за допомогою продуктивних дериватом **-их**, **-учк-** та **-к-а** характеризують гуцулок старшого покоління, володіють експресією та імплікують оцінні семи (в окремих текстах можуть експлікувати зверхне ставлення до адресата чи ситуації): *Уласиха, Климчиха, Вівчариха, Данилиха, Сандулячка, Данилючка, Дмитрючка, Юрчачка, Шулямчучка, Рабиновичка, Паленючка, Берегівчучка, Берегівчукова, Федиха, Славчиха, Онуфрійчучка, Білейчучка, Варварчучка, Йорчиха, Огородючка* та ін.: «**Рабіновичка** із Сандуляками трималася якщо й не тепло, то принаймні чемно й рівно» [1, с. 379]; «Естер поскаржилася **Сандулячці**, що й війна не скінчилася, і рік минув по убієнному Абрамові, а нікому поставити на його могилі надгробок» [1, с. 383]; «– Ви, Одокіпко, нащо ці рушники купуєте? – Як нащо?! Поза **Йорчиху** готуюся» [13, с. 108].

Імена ж із позитивним емоційним забарвленням слугують для номінації зазвичай молодих жінок та дітей. Вагому роль тут відіграють суфікси суб'єктивної оцінки, переважають загальнономовні демінутиви, але трапляється чимало діалектних. Найчастотніші ці форми в діалогах персонажів, увиразнюються вони прикметниками **срібна**, **файна**, **золота**, **люба**, **солодка**, **солоденька** та ін., що виконують роль традиційних (ба навіть етикетних, клішованих) епітетів: «Але перед тим відведіть, **срібна Фільо**, дітей до мамі» [14, с. 144]; «Ви, **файні Йванку**, не з полювання вернулися, а з війни» [14, с. 18]; «Думаю, **Парасочка люба**, що вам би одної ночі стало, аби мати такий вид...» [14, с. 44]. Так письменниця розставляє аксіологічні (здебільшого позитивні) акценти, інтимізує дискурси, робить наратив природним, таким, що корелює із ситуацією, історичним чи реальним часом, соціальним середовищем, родинною атмосферою персонажів, традиційними моментами номінації. Прозові тексти рясніють пестливими іменами або ж їхніми розмовними традиційними формами: *Настуня, Дмитрик, Дмитруньо, Доця, Юрчик, Михайлик, Грицько, Іванка, Тонця, Софійка, Олюня, Олечка, Ольдзя, Варварка, Федусь, Федунь, Федусько, Веронця, Васюта, Михайлик, Миколайчик, Николайчик, Катрінка, Катінка, Іванцьо, Петруня, Даруся, Мотронка, Іванка, Коляй, Колюньо, Андрійчик, Данчик, Дунусь, Фільо, Сясик, Васютка, Цютка, Петруська, Танасійчик, Василько, Стефуньо, Стефко, Андрейка, Паютка, Маріка, Марійона, Маріца, Світланка* та ін. Наведені форми не є частотними в антропоніміконі сучасної української мови, а окремі навіть потребують тлумачення, скажімо, *Дунусь* (Данило), *Фільо* (Теофіл), *Доця* (Докія), *Танасійчик* (Опанас, Атаназій, Афанасій), *Маріца*, *Марійона* (Марія), *Цютка* (Василина), *Дьордьо* (Юрій, Георгій): «Коли б тоді, на *Йвана Купала*, **Дмитрик** був перечив, або **Петруня** заступалася за нього, коли би просилися, падали на коліна, Іванові з лютості кров би залила очі – і сільський батюшка після того мав би на цвинтарі аж дві роботи» [14, с. 72]; «П'ятирічна **Олечка**, його голуб'ятко й пестунка **Олюня**, притискувала плюшевого котика» [14, с. 165]; «А хто нам що казав, коли без суду і слідства закатрупили **Ольдзю** лише за те, що вона сестра чотого «Орла»» [14, с. 107].

Процес невимушеної (чи так званої спонтанної антропонімізації) відіграють численні прізвиська, атрибутами яких є неофіційність, факультативність, вторинність. Вони відіграють функцію індивідуалізації персонажів, актуалізують експресивну семантику імені: *Москалиця, Михайлина* «дай-ногам-поля», *Німий, Крива Качка, Маринька-черниця, Маринька-богодуха, Хромий, Колумб, Колобок*. Їхня іманентна риса – фамільярність, насмішуватість, гумористична аксіологічність, подекуди вони можуть бути навіть принизливі або ж, навпаки, добродушні; у процесі номінації домінує характерологічна сема: зовнішність людини, поведінкові особливості, обставини народження, асоціати (побутові чи культурні) тощо: «І румуни вдруге повернулися в край. А з ними вернулося до неї й старе її ім'я, в якому одночасно злилося її назвисько, й прізвисько, її фамілія, тавро й остаточний вирок – **москалиця**. Слизьке й холодне, ніби гадюча шкіра. Гостре, як піка» [12, с. 24]; «А баба **Михайлина**, що її прозивають «дай-ногам-поля», якоїсь чуми приперлася з другого кінця села, щоб подивитися на неї, почорнілу від ридань» [22, с. 26]; «...А **Христофор**, що його з самого малечку в містечку називали **Колумбом** за екзотичне для цих країв ім'я, шоферував у місцевому радгоспі» [23, с. 9].

Вельми цікавим є апелятив *москалиця*. Насправді це прізвисько, яке мало б писатися з великої літери. Очевидно, Марія Матіос свідомо залишає героїні своєрідне тавро в апелятивній формі, щоб, з одного боку, акцентувати, що вона – таки не москалиця, з іншого, щоб посилити не менш важливі й часто суперечливі значеннєві компоненти. Апелятив *москалиця* належить до наскрізних лексем і в багатьох випадках у різних контекстах отримує досить несподіване тлумачення семантики, хоча переважає все-таки негативна, оцінна сема. Це прізвисько-апелятив знаходимо у двох текстах М. Матіос – «Москалиця» та «Черевички Божої Матері»: «Відколи в сороковому році із села втекли румунські урядники, уступивши дорогу урядникам-русакам, з якогось дива вся Панська Долина згадала справжнє Северинине ім'я. Десь водномить щезло оте щоденне, багатолітнє шиплячо-змійне, принизливо-зневажливе і нещадно-байдуже назвисько **москалиця**, що завжди йшло як не попереду неї, то підло й безжально наздоганяло в спину. Як плювок. Як стусан. Цьохкання батого чи заїзд межі очі. Змалечку й дотепер» [2, с. 23]. Бачимо, що авторка контекстом глибоко й вичерпно розкриває майже всі семантичні обертони, які драматично накладаються на апелятив *москалиця*. Не випадково повість саме так названо: «Сільській знахарці **Северині Северин**, доньці Катерининій, що жила у хаті-зрубі ... дали ім'я задовго до її народження» [16, с. 73]; «Дитина, народжена від солдата-русак і потвалтованої ним сільської дівчини Катрінки у час небаченого пожарища – Першої світової війни, – уже в материній утробі мала ім'я **москалиця**» [16, с. 73–74]; «Ніхто, крім цього дивакуватого дрібного мізинчика – Іванки Борсукової – не називав її **москалицею** так ніжно й тепло, ніби насправді пестив, а не знущався» [16, с. 75–76]. «Визволитель» Воронін сприйняв прізвисько буквально, як прізвищеву назву: «Здесь живьот **Москалиця Северіна Катеріновна?**» [12, с. 36].

Не раз життєві ситуації складаються так, що людина мусить приховувати своє справжнє ім'я. Для цього і є псевдоніми (несправжні, вигадані, утаємничені, приховані імена), які оберігають людину від ворожої влади, окупаційного режиму чи недоброзичливців. Причин чимало, але в прозі Марії Матіос вони зумовлені історично. Псевдонімів у її текстах досить багато («Орел», «Остан», «Лис», «Зірка», «Черемшина», «Бук», «Лис», «Макар», «Береза», «Клен», «Голуб», «Яструб», «Сталь», «Хунта», «Бендера», «Худий»). Відразу ж зауважимо, що ми розмежовуємо псевда та позивні, але в нашій роботі цього завдання не ставили. Скажімо, у новелі «Просили тато-мама» чи в романі «Букова Земля» псевда упівців утворені здебільшого лексико-семантичним способом, тобто шляхом переходу субстантивів на позначення загальних назв (фітонімів, фаунонімів, зрештою, несправжніх для персонажа антропонімів) у власні: «– Друже **Березо**... **Василію**... А хто нам що казав, коли без суду й слідства закатрупили Ольдзю лише за те, що вона сестра чотового **«Орла»?!**» [14, с. 247]; «Очевидно, друга група **«Черемшини»** наткнулася ще на одну групу енкаведистів» [10, с. 674]. Назагал псевдонімікон Марії Матіос вражає своїм розмаїттям, історичною тяглістю номінацій, символізмом, експресією й потребує окремих ономастичних студій у концептуально-ціннісному наświetленні. Осібного наукового розгляду та неупереджених оцінок й рефлексій над ономастиконом очікує «Букова Земля» та найновіший роман «Жінці можна довіряти», головню його сексотський псевдоантропонімікон.

У«гомеричному романі-симфонії» «Містер і місіс Ю-ко у країні укрів» (таке жанрове уточнення зробила сама авторка) сатирично змальовані політичні діячі. Дотепний антропонімікон не до кінця зрозумілий читачеві, який не обізнаний з політичними реаліями Помаранчевої революції та постмайданного періоду в Україні (2005 рік). Здебільшого прізвища та імена мають акцентовано негативне, навіть гротескне чи бурлескне забарвлення (Григорій Зубкіс, Генік Чревоненко, Віктор Мертвечук, Раїса Муромцева). Майстерно фонетично, етимологічно, семантично й дериваційно обігравши згадані імена та низку інших, Марія Матіос методом різногранного анаграмування й узуальних та okazіональних аналогій трансформувала апелятиви у пропріальні номени з високим ступенем експресії та негативної (зниженої, гротескової) оцін-

ності. Оскільки суспільно-політична ситуація змінилася, стали відомими факти маніпуляції, інформаційних вкидів та відвертих медійних замовлень (жовта преса сумлінно відпрацювала кремлівсько-олігархічні замовлення), Велика війна також внесла свої корективи щодо тих чи тих політичних персон, то розглядаємо сатиричний ономастикон лише як вишуканий художньо-мистецький пасаж.

Особливий пласт прози Марії Матіос – виразно інонаціональні імена та прізвища. Так, представники єврейського етносу (*Абрам, Леон, Соломон, Лазар, Хайм, Бухбіндер, Рабінович, Розенкранц, Йозеф Крауц, Маєр Шторфер, Бетті Рознер, Манфред Штерн, Ксавер Кіннель, Ісаак Розенберг, Давид Кільман, Бург, Елі Шерб, Герда Вальде, Коган, Соломон фон Вайссельбергер*) часто зображені родинами, зі своєю особливою культурою, традиціями, історією, долею, з акцентуванням мовленнєвих особливостей (органічно взаємодіють різні мовні пласти): « – **Йо-йо**, Федоро! Вам би капелюшок із фіалками , Федоро, пасував не менше, як ця канадська хустка з тороками» [10, с. 393]; « – **Вей мір**, Федоро! – **Бетті** спліскує руками» [10, с. 396]. У текстах подано також різні варіанти єврейських імен, що мають позитивне забарвлення (*Шльома, Іцик, Хана, Джетті, Йоська, Рівка, Штефа, Юзя*). Найбільше єврейських імен зафіксовано в повісті «Черевички Божої матері» та в романі «Букова Земля». Це пов'язано з тим, що в згаданих творах затронується глобальна проблема полікультурності, співжиття різних етносів), відповідно, панорамно репрезентовано типовий єврейський антропонімний ряд (*Арон, Фріда, Елі, Естер, Дора, Рівка, Хая, Зісьо, Яків*): «**Арон Маєр** із сухою, як тріска, дружиною **Фрідою** і двома доньками-пампушками, **Естер і Дорою**, ціле літо займали простору кам'яну хату... під Довбушевою горою...» [16, с. 28].

Висновки. Отже, Марія Матіос широко використовує у прозових дискурсах (художніх, документальних) різнотипну й різновидову антропонімну лексику. Антропономени постають як специфічна, максимально індивідуалізована лексична група, у якій мовні явища пов'язуються з фактами історичними та географічними. Експресія антропоніма актуалізується контекстним оточенням, семантичними зв'язками й фонічними перегуками, тобто адгерентними чинниками, і цим зумовлена певна відмінність художнього наповнення власної назви в прозовому мовленні порівняно із узуальним побутуванням онімів. Онімна лексика в художніх дискурсах має суттєвий інтелектуальний потенціал, актуалізує культурологічну, філософську, релігійну, етноментальну, історичну інформацію, спроможна породжувати асоціації й розлогі асоціативні комплекси, розвивати символічні значення, здатна лаконічно експлікувати провідні мотиви, акцентувати авторські аксіологеми.

Здебільшого в прозі письменниці переважають загальноновживані власні назви, трапляються також рідкісні, застарілі та іноетнічні антропоніми; імена, утворені за допомогою відповідних словотворчих афіксів на позначення дітей чи молодих осіб, імена з емоційною оцінкою (андроніми, прізвиська, псевдоніми). Оригінальними є номінації на позначення імен по батькові та по матері (**Северина Катеринівна, Михайло Марійович, Сидонія Хризантемівна**). Причини таких рідкісних найменувань – екстралінгвальні, зазначені форми стилістично та соціокультурно акцентовані.

М. Матіос творчо використовує специфічний іменникон: різногранні семантико-етимологічні студії над іменами дають змогу відтворити традиції певного регіону, достовірно зобразити конкретний історичний період, актуалізувати культурну спадщину. Особливою експресією позначені андроніми та прізвиська, що репрезентують процес спонтанної антропонімізації. Вагомим пластом ономастикону є інонаціональні імена і прізвища, серед яких домінують єврейські, найбільше їх зафіксовано в повісті «Черевички Божої Матері» та романі-панорамі «Букова земля», позаяк у згаданих творах затронується глобальна проблема полікультурності, співжиття різних націй і народностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Матіос М. Нація: Серце навпіл. Повісті і новели. К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2024. 432 с.
2. Гриценко Т. Б. Ономастикон художнього тексту як окрема мікросистема (на матеріалі історичних романів про Хмельниччину). *Науковий вісник*, 2002. № 12. С. 105–110.
3. Гузьо Г. Матіос М.: «Дражливою є сама тема книжки – про сексотство радянського періоду» : Ексклюзивне інтерв'ю з відомою українською письменницею. *Високий замок*. 2025. № 14 (6297). 3–9 квітня. С. 6.
4. Матіос М. Букова Земля. Роман-панорама завдовжки у 225 років. К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. 928 с.
5. Котович В. Літературно-художні оніми у збірці поезій Марії Матіос «Жіночий аркан у саду нетерпіння». *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 8. С. 73–79.
6. Бакун З. Антропоніми у мові творів Марії Матіос. *Інформаційні технології в освіті*. 2010. № 12. С. 197–200.
7. Бербер Н.М. Антропонімікон оповідання «Апокаліпсис» Марії Матіос : інтертекстуальний параметр. *Записки з ономастики*. 2014. № 17. С. 54–62.
8. Яцків Р.Б. Біблійні оніми в поетичному дискурсі Марії Матіос. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2016. № 10 (3). С. 282–287.
9. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : [монографія]. К. : Вид. центр КНЛУ, 2003. 388 с.
10. Матіос М. Букова Земля. Роман-панорама завдовжки у 225 років. К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. 928 с.
11. Словник української ономастичної термінології / Уклад. Бучко Д. Г., Ткачова Н.В. Харків : Ранок-НТ, 2012. 256 с.
12. Матіос М. Москалиця / Матіос Марія. Москалиця; Мама Маріца – дружина Христофора Колумба. Львів: ЛА «Піраміда», 2008. 64+48 с.
13. Матіос Марія. Солодка Даруся. Львів: ЛА «Піраміда», 2004. 176с.
14. Матіос М. Вибране. Львів: ЛА «Піраміда», 2011. 424 с.
15. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. К. : Довіра, 2006. 703 с.
16. Матіос М. Черевички Божої Матері. Вирвана сторінка з буковинської саги: Повість. Львів: ЛА «Піраміда», 2013. 208 с.
17. Матіос М. Приватний щоденник. Майдан. Війна... Львів : ЛА «Піраміда», 2015. 356 с.
18. Матіос М. Армагедон уже відбувся: Повість. Львів : ЛА «Піраміда», 2011. 112 с.
19. Матіос М. Нація. Львів: ЛА «Піраміда», 2007. 256 с.
20. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей. Словник-довідник. К.: Наук. думка, 1996. 335 с.
21. Трійняк І. І. Словник українських імен. К. : Довіра, 2005. 509 с.
22. Матіос М. МАМІ. Драма на шість дій. К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2023. 288 с.
23. Матіос М. Мама Маріца – дружина Христофора Колумба / Матіос Марія. Москалиця; Мама Маріца – дружина Христофора Колумба. Львів : ЛА «Піраміда», 2008. 64+48 с.